Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΩΣ
ELEANOR SHARPSTON
της 18ης Ιουνίου 2015[1]

Υπόθεση C-298/14

Alain Laurent Brouillard
κατά
Jury du concours de recrutement de référendaires près la Cour de cassation
και
État belge

[αίτηση του Conseil d'État (Βέλγιο)για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων — Εξαίρεση ως προς τις "θέσεις εργασίας στη δημόσια διοίκηση" — Οδηγία 2005/36/ΕΚ — Αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων — Έννοια των "νομοθετικά κατοχυρωμένων επαγγελμάτων" — Συμμετοχή σε διαγωνισμό για την πρόσληψη εισηγητών στο βελγικό Cour de cassation»

1. Η παρούσα αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ανέκυψε στο πλαίσιο δίκης που εκκρεμεί ενώπιον του Conseil d'État (Βέλγιο) (στο εξής: αιτούν δικαστήριο), όπου ένας Βέλγος υπήκοος, ο A. Brouillard, κατέθεσε αίτηση ακυρώσεως της αποφάσεως της εξεταστικής επιτροπής διαγωνισμού για την πρόσληψη εισηγητών στο Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό, Βέλγιο), με την οποία αποκλείστηκε η συμμετοχή του στον εν λόγω διαγωνισμό. Η αιτιολογική βάση της συγκεκριμένης αποφάσεως ήταν ότι ο A. Brouillard δεν διαθέτει τα απαραίτητα ακαδημαϊκά προσόντα προκειμένου να υποβάλει αίτηση για την εν λόγω θέση, δηλαδή διδακτορικό ή μεταπτυχιακό τίτλο νομικών σπουδών ο οποίος χορηγήθηκε από βελγικό πανεπιστήμιο ή πτυχίο το οποίο αποκτήθηκε στην αλλοδαπή και αναγνωρίστηκε ως ισότιμο από την αρμόδια αρχή στο Βέλγιο.

2. Στην ουσία, ο A. Brouillard υποστηρίζει ότι τα διπλώματά του, περιλαμβανομένου του τίτλου ειδικεύσεως στη νομική μετάφραση που απέκτησε κατόπιν παρακολουθήσεως κύκλου σπουδών σε γαλλικό πανεπιστήμιο, σε συνδυασμό με την επαγγελματική του εμπειρία στην υπηρεσία τεκμηριώσεως και εναρμονίσεως των κειμένων του Cour de cassation[2], συνιστούν επαρκή επαγγελματικά προσόντα. Διατείνεται επίσης ότι η εξεταστική επιτροπή, περιορίζοντας την αξιολόγησή της στους ακαδημαϊκούς του τίτλους, παρέβλεψε τόσο το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας ως εργαζομένου όσο και το σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων.

3. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο καθοδήγηση ως προς το αν τα άρθρα 45 και 49 ΣΛΕΕ και η οδηγία 2005/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Σεπτεμβρίου 2005, σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων[3], υπό την προϋπόθεση ότι έχουν εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης, δεν επιτρέπουν στην εξεταστική

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 — Η εν λόγω υπηρεσία είναι υπεύθυνη, μεταξύ άλλων, για τη μετάφραση των δικαστικών αποφάσεων και των προτάσεων στις επίσημες γλώσσες του Βελγίου καθώς και για την εξακρίβωση της συμφωνίας μεταξύ των διαφορετικών γλωσσικών αποδόσεων των κειμένων αυτών.

3 — ΕΕ L 255, σ. 22, όπως είχε τροποποιηθεί, κατά τον κρίσιμο χρόνο για την υπόθεση της κύριας δίκης, από τον κανονισμό (ΕΕ) 213/2011 της Επιτροπής, της 3ης Μαρτίου 2011, για την τροποποίηση των παραρτημάτων II και V της οδηγίας 2005/36 (ΕΕ L 59, σ. 4).

επιτροπή να απορρίψει την αίτηση συμμετοχής του A. Brouillard στον εν λόγω διαγωνισμό για τον λόγο ότι αυτός δεν διαθέτει τα απαιτούμενα ακαδημαϊκά προσόντα, χωρίς να εξακριβώσει αν οι ακαδημαϊκοί του τίτλοι σε συνδυασμό με την επαγγελματική του εμπειρία συνιστούν ισοδύναμα επαγγελματικά προσόντα.

Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΣΛΕΕ

4. Ενώ το άρθρο 45 ΣΛΕΕ εγγυάται την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το άρθρο 45, παράγραφος 4, ΣΛΕΕ ορίζει ότι οι διατάξεις του άρθρου αυτού δεν έχουν εφαρμογή σε θέσεις απασχολήσεως στη δημόσια διοίκηση.

5. Το άρθρο 49, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ απαγορεύει τους περιορισμούς της ελευθερίας εγκαταστάσεως των υπηκόων ενός κράτους μέλους στο έδαφος άλλου κράτους μέλους.

Οδηγία 2005/36

6. Σκοπός της οδηγίας 2005/36 είναι η διευκόλυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων (περιλαμβανομένων των εργαζομένων) και των υπηρεσιών εντός της Ένωσης[4]. Εγγυάται στα πρόσωπα που απέκτησαν τα επαγγελματικά τους προσόντα σε ένα κράτος μέλος το δικαίωμα να αποκτήσουν πρόσβαση και να ασκήσουν το ίδιο επάγγελμα σε άλλο κράτος μέλος, υπό την επιφύλαξη της συμμορφώσεώς τους προς μη εισάγοντες δυσμενείς διακρίσεις, αντικειμενικά δικαιολογημένους και αναλογικούς όρους που επιβάλλει αυτό το κράτος μέλος για την άσκηση του συγκεκριμένου επαγγέλματος[5].

7. Η οδηγία 2005/36 δεν θίγει την εφαρμογή του άρθρου 45, παράγραφος 4, ΣΛΕΕ[6].

8. Κατά το άρθρο 1 («Αντικείμενο»), το κράτος μέλος που εξαρτά την ανάληψη ή την άσκηση νομοθετικά κατοχυρωμένου επαγγέλματος, στο έδαφός του, από την κατοχή καθορισμένων επαγγελματικών προσόντων οφείλει να αναγνωρίσει τα επαγγελματικά προσόντα που έχουν αποκτηθεί σε ένα ή περισσότερα άλλα κράτη μέλη, παρέχοντας στον κάτοχό τους το δικαίωμα να ασκεί εκεί το επάγγελμα αυτό[7].

9. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, περιλαμβάνει τους εξής ορισμούς:

«α) ως “νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα” νοείται η επαγγελματική δραστηριότητα ή το σύνολο επαγγελματικών δραστηριοτήτων των οποίων η ανάληψη, η άσκηση ή ένας από τους όρους άσκησης εξαρτάται άμεσα ή έμμεσα, δυνάμει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων, από την κατοχή καθορισμένων επαγγελματικών προσόντων· ειδικότερα, όρο άσκησης συνιστά η χρήση επαγγελματικού τίτλου που περιορίζεται, βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων […]·

4 — Αιτιολογική σκέψη 1 της οδηγίας 2005/36.

5 — Αιτιολογική σκέψη 3.

6 — Αιτιολογική σκέψη 41.

7 — Ο σκοπός αυτός αντιστοιχεί με τον σκοπό της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνωρίσεως των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαιδεύσεως που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών (ΕΕ 1989, L 19, σ. 16), την οποία κατάργησε η οδηγία 2005/36. Βλ. απόφαση Επιτροπή κατά Ισπανίας (C-286/06, EU:C:2008:586, σκέψη 71).

β) ως “επαγγελματικά προσόντα” νοούνται τα προσόντα που πιστοποιούνται από τίτλο εκπαίδευσης, από βεβαίωση επάρκειας που αναφέρεται στο άρθρο 11, στοιχείο α′, σημείο i ή/και από επαγγελματική πείρα·

γ) ως “τίτλος εκπαίδευσης” νοούνται τα διπλώματα, πιστοποιητικά και άλλοι τίτλοι που χορηγούνται από αρχή κράτους μέλους, η οποία έχει οριστεί σύμφωνα με τις νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις του εν λόγω κράτους, και βεβαιώνουν επιτυχώς περατωθείσα επαγγελματική εκπαίδευση που έχει αποκτηθεί, κατά κύριο λόγο, στην [Ενωση] […]·

[…]

ε) ως “νομοθετικά κατοχυρωμένη εκπαίδευση” νοείται κάθε εκπαίδευση η οποία είναι άμεσα προσανατολισμένη στην άσκηση συγκεκριμένου επαγγέλματος και συνίσταται σε κύκλο σπουδών που ενδεχομένως συμπληρώνεται από επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, πρακτική άσκηση ή άσκηση του επαγγέλματος. […]

[…]»

10. Το άρθρο 4 αφορά τα αποτελέσματα της αναγνωρίσεως και ορίζει:

«1. Η αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων από το κράτος μέλος υποδοχής παρέχει στον δικαιούχο τη δυνατότητα να αποκτήσει, στο εν λόγω κράτος μέλος, πρόσβαση στο ίδιο επάγγελμα για το οποίο διαθέτει τα προσόντα στο κράτος μέλος καταγωγής, και να το ασκεί στο κράτος μέλος υποδοχής υπό τις ίδιες προϋποθέσεις όπως και οι υπήκοοί του.

2. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, το επάγγελμα που επιθυμεί να ασκήσει ο αιτών στο κράτος μέλος υποδοχής είναι το ίδιο με εκείνο για το οποίο διαθέτει τα προσόντα στο κράτος μέλος καταγωγής, εφόσον οι καλυπτόμενες δραστηριότητες είναι συγκρίσιμες.»

11. Κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1 («Προϋποθέσεις αναγνώρισης»), το οποίο αφορά το γενικό σύστημα αναγνωρίσεως των τίτλων εκπαιδεύσεως, «[α]ν σε ένα κράτος μέλος υποδοχής απαιτείται για την ανάληψη ή την άσκηση νομοθετικά κατοχυρωμένου επαγγέλματος η κατοχή συγκεκριμένων επαγγελματικών προσόντων, η αρμόδια αρχή του εν λόγω κράτους μέλους παρέχει τη δυνατότητα ανάληψης του οικείου επαγγέλματος και της άσκησής του, υπό τους ίδιους όρους με εκείνους που ισχύουν για τους υπηκόους του, στους αιτούντες που είναι κάτοχοι της βεβαίωσης επάρκειας ή του τίτλου εκπαίδευσης που απαιτείται από άλλο κράτος μέλος για την ανάληψη ή την άσκηση του ίδιου επαγγέλματος στην επικράτειά του».

12. Κατά το άρθρο 14, παράγραφος 1, το άρθρο 13 δεν απαγορεύει στο κράτος μέλος υποδοχής να απαιτεί από τον αιτούντα να έχει πραγματοποιήσει πρακτική άσκηση προσαρμογής επί τρία έτη, κατ’ ανώτατο όριο, ή να υποβληθεί σε δοκιμασία επάρκειας, και ειδικότερα αν i) η εκπαίδευση που έχει λάβει ο αιτών αφορά τομείς γνώσεων ουσιωδώς διαφορετικούς από εκείνους που καλύπτονται από τον απαιτούμενο τίτλο εκπαιδεύσεως στο κράτος μέλος υποδοχής ή ii) το νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα στο κράτος μέλος υποδοχής περιλαμβάνει μία ή περισσότερες νομοθετικά κατοχυρωμένες επαγγελματικές δραστηριότητες οι οποίες δεν υπάρχουν στο αντίστοιχο επάγγελμα στο κράτος μέλος καταγωγής του αιτούντος και η συγκεκριμένη εκπαίδευση που απαιτείται στο κράτος μέλος υποδοχής αφορά τομείς γνώσεων ουσιωδώς διαφορετικούς από εκείνους που καλύπτονται από τη βεβαίωση επάρκειας ή τον τίτλο εκπαιδεύσεως που διαθέτει ο αιτών. Κατά το πρώτο εδάφιο του άρθρου 14, παράγραφος 3, το κράτος μέλος υποδοχής δύναται να προβλέπει είτε περίοδο προσαρμογής είτε δοκιμασία επάρκειας όσον αφορά τα επαγγέλματα για την άσκηση των οποίων απαιτείται συγκεκριμένη γνώση του εθνικού δικαίου και των οποίων ουσιαστικό και πάγιο στοιχείο της επαγγελματικής δραστηριότητας είναι η παροχή συμβουλών και/ή βοήθειας σχετικά με το εθνικό δίκαιο.

Βελγικό δίκαιο

13. Κατά το άρθρο 135 bis του Code judiciaire (Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας), το Cour de cassation επικουρείται από «référendaires» (εισηγητές) οι οποίοι προετοιμάζουν το έργο των δικαστών και των μελών της εισαγγελίας[8], μετέχουν στις εργασίες τεκμηριώσεως και στη μετάφραση και δημοσίευση των αποφάσεων, καθώς και στην εναρμόνιση των κειμένων στη γαλλική και στην ολλανδική γλώσσα. Το άρθρο 259 duodecies του Code judiciaire ορίζει ότι οι εισηγητές πρέπει να έχουν συμπληρώσει το εικοστό πέμπτο έτος της ηλικίας τους και να κατέχουν διδακτορικό ή μεταπτυχιακό τίτλο νομικών σπουδών, οι οποίοι ισοδυναμούν με μεταπτυχιακό τίτλο νομικών σπουδών αποκτηθέντα στο Βέλγιο[9]. Οι υποψήφιοι επιλέγονται βάσει διαγωνισμού, τα αποτελέσματα του οποίου ισχύουν για χρονική περίοδο έξι ετών. Κατά το άρθρο 259 terdecies, οι εισηγητές διορίζονται με βασιλικό διάταγμα για δοκιμαστική περίοδο τριών ετών, μετά το πέρας της οποίας ο διορισμός τους καθίσταται οριστικός, εκτός αν ορίζεται άλλως με βασιλικό διάταγμα που εκδόθηκε κατόπιν προτάσεως του προέδρου ή του γενικού εισαγγελέα.

14. Κατά τον κρίσιμο χρόνο για την υπόθεση της κύριας δίκης, τα άρθρα 43 και 44 του διατάγματος της Γαλλόφωνης Κοινότητας, της 31ης Μαρτίου 2004, για την ανώτερη εκπαίδευση, την προαγωγή της εντάξεώς της στον ευρωπαϊκό χώρο της ανώτερης εκπαιδεύσεως και την αναχρηματοδότηση των πανεπιστημίων, παρείχαν στην Κυβέρνηση της Γαλλόφωνης Κοινότητας την εξουσία να λαμβάνει γενικά ή ατομικά μέτρα προκειμένου να αναγνωρίζει την ισοτιμία μεταξύ σπουδών οι οποίες ολοκληρώθηκαν στην αλλοδαπή και ακαδημαϊκών προσόντων τα οποία αποκτήθηκαν στην εν λόγω Κοινότητα, περιλαμβανομένου του μεταπτυχιακού τίτλου νομικών σπουδών.

Πραγματικά περιστατικά, διαδικασία και προδικαστικά ερωτήματα

15. Ο A. Brouillard εργάζεται επί σειρά ετών στην υπηρεσία τεκμηριώσεως και εναρμονίσεως των κειμένων του Cour de cassation. Είναι κάτοχος πτυχίου στη μετάφραση, διαθέτει πτυχίο νομικής κατόπιν παρακολουθήσεως διετούς κύκλου σπουδών (candidature en droit) το οποίο απέκτησε από βελγικό πανεπιστήμιο[10], πτυχίο ειδικών σπουδών στα ανθρώπινα δικαιώματα το οποίο του χορηγήθηκε από το ίδιο βελγικό πανεπιστήμιο το 2006 και, όσον αφορά το ακαδημαϊκό έτος 2009-2010, μεταπτυχιακό τίτλο επαγγελματικής κατευθύνσεως στα νομικά, τα οικονομικά και τη διαχείριση, καθώς και στο ιδιωτικό δίκαιο, με ειδίκευση στη μετάφραση νομικών κειμένων (στο εξής: μεταπτυχιακός τίτλος επαγγελματικής κατευθύνσεως), τον οποίο απέκτησε από το πανεπιστήμιο του Poitiers (Γαλλία) στις 22 Νοεμβρίου 2010.

16. Στις 24 Μαΐου 2011 ο A. Brouillard υπέβαλε αίτηση συμμετοχής στον δημόσιο διαγωνισμό για την πρόσληψη εισηγητών στο Cour de cassation.

17. Στις 23 Ιουνίου 2011 ο A. Brouillard ζήτησε από τη Γαλλόφωνη Κοινότητα να αναγνωρίσει ότι ο μεταπτυχιακός του τίτλος επαγγελματικής κατευθύνσεως είναι καθ' όλα ισότιμος με μεταπτυχιακό τίτλο στο βελγικό δίκαιο.

8 — Κατά τα πληροφοριακά στοιχεία που διατίθενται στον ιστότοπο του βελγικού Υπουργείου Δικαιοσύνης, η εισαγγελία του Cour de cassation αποτελείται από τον γενικό εισαγγελέα, τον πρώτο αντιεισαγγελέα και αντεισαγγελείς.

9 — Άρθρο 2 του νόμου της 30ής Δεκεμβρίου 2009.

10 — Πριν από τη μεταρρύθμιση της Μπολόνια σχετικά με την ανώτατη εκπαίδευση, η «candidature en droit» στην ουσία περιελάμβανε εισαγωγικά μαθήματα σε διάφορους γενικούς νομικούς τομείς και, κατ' αρχήν, αποτελούσε προαπαιτούμενο για την έναρξη τριετούς κύκλου νομικών σπουδών, ο οποίος κάλυπτε τη μελέτη των βασικών κλάδων του βελγικού δικαίου καθώς και του δικαίου της Ένωσης και του διεθνούς δικαίου. Για να μπορέσει κάποιος να γίνει δικηγόρος, έπρεπε να διαθέτει «licence en droit belge» (μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών με αντικείμενο το βελγικό δίκαιο). Πλέον, η «candidature en droit» και η «licence en droit» έχουν αντικατασταθεί από τριετή κύκλο σπουδών προπτυχιακού επιπέδου και διετή κύκλο σπουδών ο οποίος οδηγεί στη λήψη μεταπτυχιακού τίτλου νομικών σπουδών.

18. Στις 6 Σεπτεμβρίου 2011 ο Πρόεδρος του Cour de cassation γνωστοποίησε στον A. Brouillard την απόφαση της εξεταστικής επιτροπής να απορρίψει ως απαράδεκτη την αίτηση συμμετοχής του στον οικείο διαγωνισμό. Στην απόφαση αυτή, η εξεταστική επιτροπή σημείωσε ότι για την πρόσληψη εισηγητών στο Cour de cassation ήταν απαραίτητη η κατοχή διδακτορικού ή μεταπτυχιακού τίτλου νομικών σπουδών χορηγηθέντος από βελγικό πανεπιστήμιο, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι ο υποψήφιος έχει τις απαιτούμενες ικανότητες για την άσκηση του εν λόγω επαγγέλματος στο Βέλγιο. Ο A. Brouillard δεν πληρούσε τη συγκεκριμένη προϋπόθεση επειδή ο μεταπτυχιακός του τίτλος επαγγελματικής κατευθύνσεως δεν είχε αναγνωριστεί από τη Γαλλόφωνη Κοινότητα ως ισότιμος με μεταπτυχιακό τίτλο νομικών σπουδών χορηγηθέντα από βελγικό πανεπιστήμιο και ο ίδιος δεν είχε παρακολουθήσει σε βελγικό πανεπιστήμιο πρόγραμμα αναγνωρίσεως ισοτιμίας τίτλων σπουδών.

19. Στις 27 Οκτωβρίου 2011 η Γαλλόφωνη Κοινότητα απέρριψε την αίτηση του A. Brouillard για εξίσωση του τίτλου του και απλώς αναγνώρισε την ισοτιμία του με μεταπτυχιακό τίτλο γενικού ακαδημαϊκού επιπέδου. Η ισοτιμία αυτή αφορά το επίπεδο των ακαδημαϊκών προσόντων και όχι το ειδικό περιεχόμενο συγκεκριμένου πτυχίου. Η εν λόγω απόφαση, η οποία στηρίχθηκε σε γνωμοδότηση του τμήματος νομικής και εγκληματολογίας της επιτροπής αναγνωρίσεως ισοτιμίας τίτλων της Γαλλόφωνης Κοινότητας, αιτιολογήθηκε ως εξής:

«

— Η κατοχή τίτλου νομικών σπουδών πιστοποιεί ότι ο κάτοχός του διαθέτει τις ικανότητες και τις τεχνικές γνώσεις που συνδέονται με τα ειδικά χαρακτηριστικά της έννομης τάξεως στο πλαίσιο της οποίας χορηγήθηκε ο συγκεκριμένος τίτλος· ως εκ τούτου, η παρακολούθηση τέτοιων σπουδών στην αλλοδαπή δεν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των νομικών σχολών στη Γαλλόφωνη Κοινότητα του Βελγίου, οι οποίες εκπαιδεύουν τους φοιτητές τους ως νομικούς στο πλαίσιο της βελγικής έννομης τάξεως·

— Ορισμένα από τα εκπαιδευτικά στοιχεία που είναι απαραίτητα για την ολοκλήρωση των μεταπτυχιακού επιπέδου νομικών σπουδών στη Γαλλόφωνη Κοινότητα (περιλαμβανομένων του ενοχικού δικαίου, του δικαίου των συμβάσεων, του διοικητικού δικαίου, του κοινωνικού δικαίου…) δεν διδάχθηκαν στο πλαίσιο του [μεταπτυχιακού προγράμματος επαγγελματικής κατευθύνσεως] του οποίου ζητείται η αναγνώριση.»

20. Ο A. Brouillard προσέφυγε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου προσβάλλοντας τόσο την απόφαση της εξεταστικής επιτροπής όσο και το βασιλικό διάταγμα της 20ής Σεπτεμβρίου 2012 με το οποίο διορίστηκαν στο Cour de cassation τρεις νέοι εισηγητές, το δε αιτούν δικαστήριο ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία και ζήτησε την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως επί των ακολούθων ερωτημάτων:

«(1) Πρέπει τα άρθρα 45 και 49 ΣΛΕΕ, καθώς και η οδηγία 2005/36 […] να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι έχουν εφαρμογή σε περίπτωση κατά την οποία Βέλγος υπήκοος, κάτοικος Βελγίου, ο οποίος δεν έχει ασκήσει επαγγελματική δραστηριότητα σε άλλο κράτος μέλος, επικαλείται προς στήριξη της αιτήσεώς του συμμετοχής σε διαγωνισμό για την πρόσληψη εισηγητών στο βελγικό Cour de cassation τίτλο σπουδών ο οποίος του χορηγήθηκε από γαλλικό πανεπιστήμιο, και συγκεκριμένα [μεταπτυχιακό τίτλο επαγγελματικής κατευθύνσεως];

(2) Εμπίπτει στα νομοθετικώς κατοχυρωμένα επαγγέλματα κατά την έννοια του άρθρου 3 της οδηγίας 2005/36 […] η θέση του εισηγητή στο βελγικό Cour de cassation, ο διορισμός στην οποία, κατά το άρθρο 259 duodecies του Code judiciaire, εξαρτάται από την προϋπόθεση κατοχής διδακτορικού ή μεταπτυχιακού τίτλου νομικών σπουδών;

(3) Συνιστά η θέση του εισηγητή στο Cour de cassation […] θέση απασχολήσεως στη δημόσια διοίκηση, κατά την έννοια του άρθρου 45, παράγραφος 4, ΣΛΕΕ, με αποτέλεσμα το τελευταίο άρθρο να αποκλείει την εφαρμογή των άρθρων 45 και 49 ΣΛΕΕ, καθώς και της οδηγίας 2005/36 […];

(4) Σε περίπτωση που τα άρθρα 45 και 49 ΣΛΕΕ, καθώς και η οδηγία 2005/36 […] έχουν εφαρμογή εν προκειμένω, πρέπει οι κανόνες αυτοί να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αντιτίθενται στο να εξαρτήσει η εξεταστική επιτροπή διαγωνισμού για την πρόσληψη εισηγητών στο Cour de cassation τη συμμετοχή στον διαγωνισμό αυτόν από την κατοχή διδακτορικού ή μεταπτυχιακού τίτλου νομικών σπουδών χορηγηθέντος από βελγικό πανεπιστήμιο ή από την αναγνώριση εκ μέρους της Γαλλόφωνης Κοινότητας, η οποία είναι αρμόδια για θέματα εκπαιδεύσεως, της ακαδημαϊκής ισοτιμίας του [μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών επαγγελματικής κατευθύνσεως] με τον διδακτορικό ή μεταπτυχιακό τίτλο νομικών σπουδών που χορηγείται από βελγικό πανεπιστήμιο;

(5) Αν τα άρθρα 45 και 49 ΣΛΕΕ, καθώς και η οδηγία 2005/36 […] έχουν εφαρμογή εν προκειμένω, πρέπει οι κανόνες αυτοί να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι επιβάλλουν στην εξεταστική επιτροπή του διαγωνισμού για την πρόσληψη εισηγητών στο Cour de cassation να συγκρίνει τα προσόντα του ενδιαφερομένου, όπως προκύπτουν από τα πτυχία και από την επαγγελματική του πείρα, με εκείνα που παρέχει ο διδακτορικός τίτλος ή ο μεταπτυχιακός τίτλος νομικών σπουδών που χορηγούν τα βελγικά πανεπιστήμια και να του επιβάλει, ενδεχομένως, κάποιο από τα αντισταθμιστικά μέτρα που προβλέπει το άρθρο 14 της οδηγίας 2005/36;»

21. Ο A. Brouillard προσέβαλε επίσης, ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, την απόφαση της Γαλλόφωνης Κοινότητας της 27ης Οκτωβρίου 2011. Αυτή η αίτηση ακυρώσεως, η οποία δεν αποτελεί μέρος της κύριας δίκης, απορρίφθηκε στις 15 Μαΐου 2014.

22. Γραπτές παρατηρήσεις υπέβαλαν ο A. Brouillard, η Βελγική και η Ιταλική Κυβέρνηση καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση που διεξήχθη στις 25 Μαρτίου 2015, ανέπτυξαν τις προφορικές τους παρατηρήσεις ο A. Brouillard, η Βελγική Κυβέρνηση και η Επιτροπή.

Ανάλυση

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

23. Με τα πρώτα τρία ερωτήματά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, στην ουσία, να διευκρινιστεί αν οι αρχές της ελεύθερης κυκλοφορίας και η οδηγία 2005/36 έχουν εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης. Πρώτα, θα εξετάσω αν τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως της κύριας δίκης συνιστούν μια αμιγώς εσωτερική κατάσταση, επί της οποίας δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 45 ΣΛΕΕ (ερώτημα 1). Στη συνέχεια, θα εξετάσω αν το άρθρο 45, παράγραφος 4, ΣΛΕΕ αποκλείει την εφαρμογή του υπολοίπου του εν λόγω άρθρου και της οδηγίας 2005/36 στην υπόθεση της κύριας δίκης (ερώτημα 3). Ακολούθως, θα εξετάσω αν η θέση του εισηγητή στο Cour de cassation συνιστά «νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα» κατά την έννοια της οδηγίας 2005/36 (ερώτημα 2). Η απάντηση στο συγκεκριμένο ερώτημα θα καθορίσει αν η εν λόγω οδηγία έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης.

24. Τα ερωτήματα 4 και 5 πρέπει να εξεταστούν από κοινού. Στην ουσία, αμφότερα αφορούν το ζήτημα αν οι αρχές της ελεύθερης κυκλοφορίας και η οδηγία 2005/36, υπό την προϋπόθεση ότι έχουν εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης, απαγορεύουν στην εξεταστική επιτροπή να απορρίψει την αίτηση συμμετοχής του A. Brouillard στον διαγωνισμό για τον λόγο ότι αυτός δεν διαθέτει τα

απαιτούμενα ακαδημαϊκά προσόντα, *χωρίς* να συγκρίνει αυτά τα ακαδημαϊκά προσόντα με τις γνώσεις και τις ικανότητες που ο A. Brouillard απέκτησε λόγω των διπλωμάτων και της επαγγελματικής του εμπειρίας και να του επιβάλει, ενδεχομένως, κάποιο από τα αντισταθμιστικά μέτρα του άρθρου 14 της οδηγίας 2005/36.

25. Πριν από την εξέταση οποιουδήποτε από τα ερωτήματα αυτά, υπάρχουν τρεις εισαγωγικές παρατηρήσεις που πρέπει να γίνουν.

26. Πρώτα, συμφωνώ με τη Βελγική και την Ιταλική Κυβέρνηση ότι η κύρια δίκη αφορά την πρόσβαση σε θέση απασχολήσεως στη δημόσια διοίκηση στο Βέλγιο και όχι την πρόσβαση σε ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα στο εν λόγω κράτος μέλος. Κατά συνέπεια, το άρθρο 49 ΣΛΕΕ δεν ασκεί επιρροή· ως εκ τούτου, θα περιορίσω την ανάλυσή μου στο άρθρο 45 ΣΛΕΕ και στην οδηγία 2005/36.

27. Στη συνέχεια, το αιτούν δικαστήριο φαίνεται να δέχθηκε ότι τα άρθρα 4 και 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2005/36 έχουν άμεσο κάθετο αποτέλεσμα και ότι, συνεπώς, ο A. Brouillard μπορεί να επικαλεστεί ευθέως τις συγκεκριμένες διατάξεις στο πλαίσιο της κύριας δίκης. Η παραδοχή αυτή είναι ορθή. Οι εν λόγω διατάξεις απαιτούν, υπό ανεπιφύλακτους και αρκούντως ακριβείς όρους, από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών να παρέχουν στο εκάστοτε πρόσωπο τη δυνατότητα να ασκεί στο έδαφός τους, υπό τις ίδιες προϋποθέσεις που ισχύουν για τους ημεδαπούς, ένα επάγγελμα το οποίο απαιτεί την κατοχή συγκεκριμένων επαγγελματικών προσόντων αν το εν λόγω πρόσωπο δύναται να ασκεί αυτό το επάγγελμα σε άλλο κράτος μέλος[11].

28. Τέλος, η οδηγία 2005/36 δεν εναρμονίζει τις προϋποθέσεις ασκήσεως των νομοθετικά κατοχυρωμένων επαγγελμάτων στα κράτη μέλη. Αντιθέτως, η συγκεκριμένη οδηγία θεσπίζει έναν μηχανισμό αναγνωρίσεως επαγγελματικών προσόντων. Επιτρέπει στους δικαιούχους να αποκτήσουν πρόσβαση, στο κράτος μέλος υποδοχής, στο ίδιο νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα με αυτό για το οποίο διαθέτουν τα προσόντα στο κράτος μέλος καταγωγής και να ασκήσουν το εν λόγω επάγγελμα στο κράτος μέλος υποδοχής υπό τους ίδιους όρους που το ασκούν οι υπήκοοι αυτού του κράτους μέλους[12]. Κατά συνέπεια, αν γίνει δεκτό ότι πληρούνται όλες οι λοιπές προϋποθέσεις εφαρμογής της οδηγίας 2005/36 (μεταξύ άλλων, ότι η θέση του εισηγητή στο Cour de cassation συνιστά «νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα»), ο A. Brouillard θα μπορέσει να επικαλεστεί την οδηγία αυτή μόνον αν διαθέτει τα επαγγελματικά προσόντα που απαιτούνται προκειμένου να ασκήσει στη Γαλλία δραστηριότητες αντίστοιχες αυτών του εισηγητή στο Cour de cassation[13]. Πάντως, έχω την άποψη ότι η θέση του εισηγητή στο βελγικό Cour de cassation δεν συνιστά νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα, οπότε η οδηγία 2005/36 δεν έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης[14]. Αν το Δικαστήριο συνταχθεί με την άποψή μου, το αιτούν δικαστήριο δεν θα χρειαστεί να εξετάσει το συγκεκριμένο ζήτημα.

11 — Βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις Beuttenmüller (C-102/02, EU:C:2004:264, σκέψη 55, η οποία αφορά το άρθρο 3, στοιχείο α', της οδηγίας 89/48) και Ασλανίδου [C-142/04, EU:C:2005:473, σκέψη 33, η οποία αφορά το άρθρο 3, στοιχείο α', της οδηγίας 92/51/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, σχετικά με ένα δεύτερο γενικό σύστημα αναγνωρίσεως της επαγγελματικής εκπαιδεύσεως, το οποίο συμπληρώνει την οδηγία 89/48 (ΕΕ L 209, σ. 25), το οποίο στην ουσία αντιστοιχεί με το άρθρο 3, στοιχείο α', της οδηγίας 89/48].

12 — Βλ. άρθρα 1 και 4 της οδηγίας 2005/36. Όσον αφορά τον A. Brouillard το «κράτος μέλος υποδοχής» κατά την έννοια των εν λόγω διατάξεων είναι, στην πραγματικότητα, το κράτος μέλος καταγωγής του (Βέλγιο).

13 — Τούτο όμως δεν θα απαγόρευε στο Βέλγιο να απαιτήσει από αυτόν την πραγματοποίηση πρακτικής ασκήσεως προσαρμογής ή την υποβολή σε δοκιμασία επάρκειας σύμφωνα με το άρθρο 14 της οδηγίας 2005/36.

14 — Βλ., κατωτέρω, σημεία 48 έως 57 των προτάσεών μου.

Συνιστούν τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως της κύριας δίκης «αμιγώς εσωτερική κατάσταση» η οποία δεν καλύπτεται από το άρθρο 45 ΣΛΕΕ; (ερώτημα 1)

29. Η Βελγική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το άρθρο 45 ΣΛΕΕ δεν έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία δεν συνδέεται επαρκώς με το δίκαιο της Ένωσης. Μολονότι ο A. Brouillard στήριξε την αίτησή του συμμετοχής στον διαγωνισμό σε πτυχίο το οποίο απέκτησε σε άλλο κράτος μέλος, ο ίδιος είχε παρακολουθήσει το συγκεκριμένο ακαδημαϊκό πρόγραμμα σπουδών μέσω αλληλογραφίας.

30. Δεν έχω πειστεί από αυτό το επιχείρημα της Βελγικής Κυβερνήσεως.

31. Κατά πάγια νομολογία, οι σχετικές με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων διατάξεις της Συνθήκης δεν έχουν εφαρμογή επί των δραστηριοτήτων οι οποίες από κάθε άποψη περιορίζονται σε ένα και μόνο κράτος μέλος[15]. Πάντως, οι διατάξεις αυτές παρέχουν πλεονεκτήματα στους υπηκόους συγκεκριμένου κράτους μέλους όταν, λόγω του γεγονότος ότι οι εν λόγω υπήκοοι έχουν νομίμως τη συνήθη διαμονή τους στο έδαφος άλλου κράτους μέλους και έχουν αποκτήσει εκεί επαγγελματικά προσόντα, βρίσκονται, όσον αφορά το κράτος μέλος καταγωγής τους, σε κατάσταση δυναμένη να εξομοιωθεί με την κατάσταση στην οποία βρίσκεται οποιοδήποτε πρόσωπο απολαύει τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που εγγυάται το πρωτογενές δίκαιο της Ένωσης[16]. Γενικότερα, η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων δεν θα πραγματωνόταν πλήρως αν τα κράτη μέλη μπορούσαν να αρνούνται τα ευεργετικά αποτελέσματα της ελευθερίας αυτής στους υπηκόους τους που έχουν χρησιμοποιήσει το δίκαιο της Ένωσης για να αποκτήσουν επαγγελματικά προσόντα σε άλλα κράτη μέλη. Τούτο ισχύει ιδίως όταν οι εν λόγω υπήκοοι έχουν αποκτήσει σε άλλο κράτος μέλος ακαδημαϊκό τίτλο συμπληρωματικό σε σχέση με τη βασική τους εκπαίδευση και επαγγελματική τους κατάρτιση, τον οποίο προτίθενται να χρησιμοποιήσουν μετά την επιστροφή τους στο κράτος μέλος καταγωγής τους[17].

32. Ο A. Brouillard επικαλείται τίτλο σπουδών τον οποίο απέκτησε από ακαδημαϊκό ίδρυμα στη Γαλλία. Ως εκ τούτου, άσκησε το δικαίωμά του να λάβει εκπαιδευτικές υπηρεσίες που παρέχονταν από πανεπιστήμιο εγκατεστημένο σε άλλο κράτος μέλος. Στο πλαίσιο αυτό, η ενδεχόμενη φυσική διασυνοριακή του μετακίνηση προκειμένου να αποκτήσει το συγκεκριμένο επαγγελματικό προσόν δεν ασκεί, κατά την άποψή μου, επιρροή ως προς το αν το άρθρο 45 ΣΛΕΕ έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης. Ας υποτεθεί, για παράδειγμα, ότι ένας φοιτητής ο οποίος έχει τη συνήθη διαμονή του σε ένα κράτος μέλος παρακολουθεί εξ αποστάσεως μαθήματα τα οποία παρέχει εκπαιδευτικός οργανισμός εγκατεστημένος σε άλλο κράτος μέλος. Ο εν λόγω φοιτητής οφείλει να μεταβεί στις εγκαταστάσεις του οργανισμού προκειμένου να λάβει μέρος στις τελικές προφορικές εξετάσεις. Ωστόσο, αδυνατεί να ταξιδεύσει για λόγους υγείας. Ο εκπαιδευτικός οργανισμός, ο οποίος παρέχει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα διά αλληλογραφίας, του επιτρέπει να μετάσχει στις προφορικές εξετάσεις από την οικία του, με τηλεδιάσκεψη. Ο φοιτητής επιτυγχάνει στις εξετάσεις και του απονέμεται ο τίτλος επαγγελματικής καταρτίσεως. Δεν βλέπω για ποιον λόγο ο συγκεκριμένος φοιτητής δεν θα πρέπει ακολούθως να επωφεληθεί από το άρθρο 45 ΣΛΕΕ όπως αυτό ερμηνεύεται από τη νομολογία που προπαρατέθηκε στο σημείο 31 των προτάσεών μου.

15 — Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις López Brea και Hidalgo Palacios (C-330/90 και C-331/90, EU:C:1992:39, σκέψεις 7 έως 9) και Steen (C-332/90, EU:C:1992:40, σκέψη 9).

16 — Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις Knoors (115/78, EU:C:1979:31, σκέψη 24)· Kraus (C-19/92, EU:C:1993:125, σκέψη 15) και Fernández de Bobadilla (C-234/97, EU:C:1999:367, σκέψη 30).

17 — Απόφαση Kraus (C-19/92, EU:C:1993:125, σκέψεις 16 και 17).

33. Εν πάση περιπτώσει, απαντώντας σε ερώτηση που του έθεσα κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο A. Brouillard ρητώς ανέφερε ότι στις 10 Ιουλίου 2010 μετέβη στο πανεπιστήμιο του Poitiers προκειμένου να μετάσχει σε προφορική εξέταση διάρκειας τριών ωρών. Μολονότι η εξέταση των πραγματικών περιστατικών απόκειται στον εθνικό δικαστή, το Δικαστήριο μπορεί, εν προκειμένω, να στηριχθεί στη (σχεδόν βέβαιη) βάση ότι υπήρξε κάποιου είδους φυσική διασυνοριακή μετακίνηση και ότι, λαμβανομένων υπόψη των πραγματικών περιστατικών, δεν πρόκειται για αμιγώς εσωτερική κατάσταση.

Αποκλείει το άρθρο 45, παράγραφος 4, ΣΛΕΕ την εφαρμογή του υπολοίπου του εν λόγω άρθρου και της οδηγίας 2005/36 στην υπόθεση της κύριας δίκης; (ερώτημα 3)

34. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί καθοδήγηση ως προς το αν η θέση του εισηγητή στο Cour de cassation συνιστά «απασχόληση στη δημόσια διοίκηση» υπό την έννοια του άρθρου 45, παράγραφος 4, ΣΛΕΕ.

35. Λαμβανομένου υπόψη του θεμελιώδους χαρακτήρα των αρχών της ελεύθερης κυκλοφορίας και της ίσης μεταχειρίσεως των εργαζομένων εντός της Ένωσης, το πεδίο της εν λόγω εξαιρέσεως δεν πρέπει να βαίνει πέραν του αρχικού σκοπού της ο οποίος συνίσταται στην παροχή στα κράτη μέλη της δυνατότητας να περιορίζουν την πρόσβαση αλλοδαπών σε ορισμένες θέσεις της δημόσιας διοικήσεως, οι οποίες προϋποθέτουν την ύπαρξη ιδιαίτερης σχέσεως αλληλεγγύης με το κράτος και αμοιβαιότητα των δικαιωμάτων και καθηκόντων που αποτελούν το θεμέλιο του δεσμού της ιθαγένειας[18]. Κατά συνέπεια, η εξαίρεση που προβλέπεται από το άρθρο 45, παράγραφος 4, ΣΛΕΕ αφορά μόνο την πρόσβαση μη υπηκόων σε συγκεκριμένες θέσεις της δημόσιας διοικήσεως ενός κράτους μέλους[19].

36. Ο A. Brouillard είναι *Βέλγος* υπήκοος ο οποίος ζητεί να διοριστεί σε θέση της δημόσιας διοικήσεως στο *Βέλγιο*. Επομένως, το άρθρο 45, παράγραφος 4, ΣΛΕΕ δεν μπορεί να αποτελέσει βάσιμο λόγο προκειμένου το Βέλγιο να του αρνηθεί την προστασία που αυτός αντλεί από τις πρώτες τρεις παραγράφους της εν λόγω διατάξεως. Ως εκ τούτου, το άρθρο 45, παράγραφος 4, ΣΛΕΕ δεν αποκλείει την εφαρμογή της οδηγίας 2005/36 στα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως της κύριας δίκης.

37. Αν τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως ήσαν διαφορετικά, ενδεχομένως θα ήταν αναγκαίο να επιλυθεί το ζήτημα αν η θέση του εισηγητή στο Cour de cassation συνιστά «θέση απασχολήσεως στη δημόσια διοίκηση» κατά την έννοια του άρθρου 45, παράγραφος 4, ΣΛΕΕ. Στις γραπτές και τις προφορικές τους παρατηρήσεις, οι μετέχοντες στη διαδικασία έδωσαν ιδιαίτερη σημασία στο συγκεκριμένο ζήτημα. Ως εκ τούτου, θα το εξετάσω διά βραχέων.

38. Κατά την άποψή μου, η θέση του εισηγητή δεν συνιστά «θέση απασχολήσεως στη δημόσια διοίκηση» κατά την έννοια του άρθρου 45, παράγραφος 4, ΣΛΕΕ.

39. Ως παρέκκλιση από τη θεμελιώδη αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, το άρθρο 45, παράγραφος 4, ΣΛΕΕ πρέπει να ερμηνεύεται στενά[20].

18 — Απόφαση Αλεβίζος (C-392/05, EU:C:2007:251, σκέψεις 69 και 70 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Ο ορισμός αυτός στηρίχθηκε στην απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου στην υπόθεση Nottebohm (δεύτερο μέρος) (απόφαση της 6ης Απριλίου 1955, C.I.J. Recueil 1955, σ. 4 και σ. 23).

19 — Βλ. αποφάσεις Grahame και Hollanders (C-248/96, EU:C:1997:543, σκέψη 32) και Österreichischer Gewerkschaftsbund (C-195/98, EU:C:2000:655, σκέψη 36).

20 — Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española (C-405/01, EU:C:2003:515, σκέψη 41) και Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-460/08, EU:C:2009:774, σκέψη 29).

40. Στην υπόθεση Επιτροπή κατά Βελγίου[21], η Βελγική Κυβέρνηση είχε υποστηρίξει ότι η «απασχόληση στη δημόσια διοίκηση» είναι μια θεσμική έννοια η οποία δεν αντιστοιχεί με την «άσκηση δημόσιας εξουσίας» που προβλέπεται από το νυν άρθρο 51 ΣΛΕΕ[22]. Έτσι, αυτό που, κατά την άποψή της, έχει σημασία ήταν το ποιος είναι ο εργοδότης και όχι το ποια είναι η φύση των δραστηριοτήτων που ασκεί ο εργαζόμενος.

41. Το Δικαστήριο απέρριψε το συγκεκριμένο επιχείρημα και επέλεξε μια λειτουργική ερμηνεία της έννοιας «απασχόληση στη δημόσια διοίκηση». Κατά το Δικαστήριο, το άρθρο 45, παράγραφος 4, ΣΛΕΕ έχει εφαρμογή μόνο στο μέτρο που ο εκάστοτε εργαζόμενος (1) μετέχει άμεσα ή έμμεσα στην άσκηση δημόσιας εξουσίας και (2) ασκεί καθήκοντα τα οποία συνεπάγονται τη διαφύλαξη των γενικών συμφερόντων του κράτους ή, γενικότερα, των δημοσίων αρχών[23]. Έτσι, το κρίσιμο στοιχείο εν προκειμένω είναι το αν μια θέση απασχολήσεως χαρακτηρίζεται από συγκεκριμένες δραστηριότητες της δημόσιας διοικήσεως υπό την έννοια ότι συνδέεται με την άσκηση δημόσιας εξουσίας και την ευθύνη διαφυλάξεως των γενικών συμφερόντων του Δημοσίου[24].

42. Βάσει των πληροφοριακών στοιχείων που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο, δεν συμφωνώ με την άποψη της Βελγικής και της Ιταλικής Κυβερνήσεως ότι η θέση απασχολήσεως του εισηγητή στο βελγικό Cour de cassation πληροί την πρώτη προϋπόθεση.

43. Κατά την άποψή μου, οι θέσεις, αφενός, του προέδρου, του αντιπροέδρου και των δικαστών στο Cour de cassation και, αφετέρου, αυτές του γενικού εισαγγελέα, του πρώτου αντιεισαγγελέα και των αντεισαγγελέων όντως χαρακτηρίζονται από την άσκηση συγκεκριμένων δραστηριοτήτων της δημόσιας εξουσίας για την απονομή δικαιοσύνης[25]. Οι θέσεις αυτές συνεπάγονται είτε την έκδοση αποφάσεων επί των αιτήσεων αναιρέσεως που εκκρεμούν ενώπιον του Cour de cassation, το οποίο είναι το ανώτατο δικαστήριο του Βελγίου στις πολιτικές και στις ποινικές υποθέσεις, είτε την ανάπτυξη προτάσεων επί αυτών των αιτήσεων αναιρέσεως. Επιπλέον, οι θέσεις αυτές συνεπάγονται καθήκοντα τα οποία αποσκοπούν στη διαφύλαξη των γενικών συμφερόντων του κράτους με τη διασφάλιση της τηρήσεως του νόμου στο πλαίσιο τόσο ιδιωτικών διαφορών όσο και αντιδικιών στις οποίες εμπλέκονται δημόσιες αρχές.

44. Όπως συνάγεται από τις γραπτές και τις προφορικές παρατηρήσεις της Βελγικής Κυβερνήσεως, οι εισηγητές στο Cour de cassation επικουρούν και υποστηρίζουν αυτούς τους δικαστικούς λειτουργούς. Το κύριο αντικείμενο της εργασίας τους συνίσταται στην εξέταση των υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιον του εν λόγω δικαστηρίου, στη διενέργεια νομικής έρευνας και στην παροχή βοήθειας στους λειτουργούς αυτούς κατά τη σύνταξη σχεδίων δικαστικών αποφάσεων και προτάσεων.

45. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Βελγική Κυβέρνηση βεβαίωσε ότι οι εισηγητές στο Cour de cassation *δεν* έχουν εξουσία εκδόσεως (ή έστω συμμετοχής στην έκδοση) οποιασδήποτε δικαστικής αποφάσεως, δεν δύνανται να θέσουν ερωτήσεις στους διαδίκους κατά τις επ' ακροατηρίου συζητήσεις και δεν έχουν τον τελευταίο λόγο όσον αφορά τη νομική θεμελίωση των αποφάσεων και των προτάσεων. Οι εισηγητές ασκούν τα καθήκοντά τους αποκλειστικά και μόνο υπό την επίβλεψη των δικαστικών λειτουργών για τους οποίους εργάζονται, οι οποίοι φέρουν την αποκλειστική ευθύνη για τις αποφάσεις και τις προτάσεις που εκδίδουν ή αναπτύσσουν. Κατά συνέπεια, τα βοηθητικά και προπαρασκευαστικά καθήκοντα των εισηγητών φαίνεται να μη συνδέονται με την ελεύθερη άσκηση της δικαστικής εξουσίας των εν λόγω λειτουργών.

21 — 149/79, EU:C:1980:297.

22 — Κατά το εν λόγω άρθρο, οι σχετικές με την ελευθερία εγκαταστάσεως διατάξεις της ΣΛΕΕ δεν έχουν εφαρμογή επί των δραστηριοτήτων που «συνδέονται, έστω και περιστασιακά, με την άσκηση δημοσίας εξουσίας». Το άρθρο 62 ΣΛΕΕ ορίζει ότι η εξαίρεση αυτή ισχύει επίσης όσον αφορά την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.

23 — Απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου (149/79, EU:C:1980:297, σκέψη 10).

24 — Απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου (149/79, EU:C:1980:297, σκέψη 12).

25 — Βλ., συναφώς, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Cruz Villalón στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πορτογαλίας (C-52/08, EU:C:2010:514, σημείο 41).

46. Ως εκ τούτου, μολονότι η εξέταση του συγκεκριμένου ζητήματος απόκειται εν ανάγκη στο αιτούν δικαστήριο, τα καθήκοντα των εισηγητών πόρρω απέχουν, κατά την άποψή μου, από την ουσία της δημόσιας υπηρεσίας απονομής της δικαιοσύνης ώστε να συνεπάγονται (έστω και έμμεση) συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας [26].

47. Η επιχειρηματολογία της Βελγικής Κυβερνήσεως ότι το άρθρο 310 του Code judiciaire ρητώς κατατάσσει τους εισηγητές του Cour de cassation στα «μέλη» του συγκεκριμένου δικαστηρίου και ορίζει ότι αυτοί υπάγονται εν μέρει στις ίδιες υπηρεσιακές διατάξεις με τους δικαστές και τους λοιπούς δικαστικούς λειτουργούς, όσον αφορά, μεταξύ άλλων, τους διορισμούς και τις αποδοχές, τις άδειες, το «privilège de jurisdiction» [27] και την απαγόρευση ασκήσεως (συγκεκριμένων) εξωδικαστικών καθηκόντων, θεωρώ ότι δεν είναι επαρκής ώστε να κλονίσει το πιο πάνω συμπέρασμα. Οι παράμετροι αυτές δεν αφορούν ευθέως τη φύση των πραγματικών καθηκόντων που ασκούν οι εισηγητές.

Είναι η θέση του εισηγητή στο βελγικό Cour de cassation «νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα» κατά την έννοια της οδηγίας 2005/36; (ερώτημα 2)

48. Η εφαρμογή της οδηγίας 2005/36 στην υπόθεση της κύριας δίκης εξαρτάται επίσης από το αν η θέση του εισηγητή στο Cour de cassation συνιστά «νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2005/36. Τούτο με τη σειρά του εξαρτάται από το αν για την ανάληψη και την άσκηση του συγκεκριμένου επαγγέλματος είναι απαραίτητη η κατοχή «καθορισμένων επαγγελματικών προσόντων» [28].

49. Πρώτα, το γεγονός ότι κατά το βελγικό δίκαιο η συγκεκριμένη θέση απασχολήσεως διέπεται από τον οικείο κανονισμό υπηρεσιακής καταστάσεως δεν ασκεί επιρροή για την εκτίμηση του αν η θέση αυτή συνιστά νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα κατά την έννοια της οδηγίας 2005/36 [29].

50. Στη συνέχεια, το επιχείρημα της Βελγικής Κυβερνήσεως ότι το επάγγελμα του εισηγητή δεν περιλαμβάνεται στον κατάλογο των νομοθετικά κατοχυρωμένων επαγγελμάτων που έχει δημοσιευθεί από την Επιτροπή επίσης δεν ασκεί επιρροή. Ο εν λόγω κατάλογος δεν αποτελεί μέρος μιας νομικά δεσμευτικής πράξεως της Ένωσης και, ως εκ τούτου, είναι απολύτως ενδεικτικός.

51. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο διορισμός των εισηγητών στο Cour de cassation δεν εξαρτάται από την κατοχή «καθορισμένων επαγγελματικών προσόντων» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2005/36. Ο διδακτορικός ή ο μεταπτυχιακός τίτλος νομικών σπουδών αποτελούν ακαδημαϊκούς τίτλους γενικής φύσεως, οι οποίοι παρέχουν πρόσβαση στην άσκηση πολλών επαγγελμάτων. Επιπλέον, η διαδικασία επιλογής για την πρόσληψη εισηγητών δεν περιλαμβάνει οποιαδήποτε δοκιμασία οδηγούσα στην απόκτηση πιστοποιητικού ικανότητας.

52. Συμφωνώ με την ανάλυση αυτή.

26 — Βλ., κατ' αναλογία, όσον αφορά την παρέκκλιση που προβλέπεται στο άρθρο 51 ΣΛΕΕ, αποφάσεις Reyners (2/74, EU:C:1974:68, σκέψη 53, η οποία αφορά τους δικηγόρους στο Βέλγιο)· Thijssen (C-42/92, EU:C:1993:304, σκέψη 22, η οποία αφορά τους «ορκωτούς λογιστές» της υπηρεσίας ελέγχου ασφαλίσεων στο Βέλγιο) και Peñarroja Fa (C-372/09 και C-373/09, EU:C:2011:156, σκέψη 44, η οποία αφορά τους δικαστικούς πραγματογνώμονες στη Γαλλία).

27 — Για τη σε πρώτο βαθμό εκδίκαση ποινικών υποθέσεων για συγκεκριμένα αδικήματα, οι δικαστικοί λειτουργοί στο Βέλγιο υπάγονται στην αρμοδιότητα των εφετείων (άρθρο 479 του κώδικα ποινικής δικονομίας).

28 — Δεν αμφισβητείται ότι η θέση του εισηγητή στο Cour de cassation δεν αποτελεί επάγγελμα το οποίο ασκείται από μέλη επαγγελματικής ενώσεως ή οργανώσεως από αυτές που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι της οδηγίας 2005/36. Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται ως νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα βάσει της τελευταίας περιόδου του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο α′, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας.

29 — Απόφαση Burbaud (C-285/01, EU:C:2003:432, σκέψεις 42 και 43 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

53. Ορισμένοι από τους ορισμούς που περιέχονται στο άρθρο 3 της οδηγίας 2005/36 παρέχουν χρήσιμη καθοδήγηση για την ερμηνεία της έννοιας των «καθορισμένων επαγγελματικών προσόντων». Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β′, τα επαγγελματικά προσόντα περιλαμβάνουν προσόντα τα οποία πιστοποιούνται από τίτλους εκπαιδεύσεως· το δε άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, ορίζει ότι στους τίτλους εκπαιδεύσεως περιλαμβάνονται διπλώματα τα οποία «[β]εβαιώνουν επιτυχώς περατωθείσα επαγγελματική εκπαίδευση που έχει αποκτηθεί, κατά κύριο λόγο, στην [Ένωση]». Επιπλέον, το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, της οδηγίας 2005/36 ορίζει ότι ως «νομοθετικά κατοχυρωμένη εκπαίδευση» νοείται «[κ]άθε εκπαίδευση η οποία είναι *άμεσα προσανατολισμένη* στην άσκηση συγκεκριμένου επαγγέλματος και συνίσταται σε κύκλο σπουδών που ενδεχομένως συμπληρώνεται από επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, πρακτική άσκηση ή άσκηση του επαγγέλματος» [30].

54. Στο πλαίσιο αυτό, είναι, κατά την άποψή μου, σαφές ότι δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι κάθε τίτλος συνιστά καθορισμένο επαγγελματικό προσόν κατά την έννοια της οδηγίας 2005/36. Μόνον οι τίτλοι που προβλέπονται ειδικά για την προετοιμασία των υποψηφίων για την άσκηση συγκεκριμένου επαγγέλματος και βεβαιώνουν την επιτυχή ολοκλήρωση επαγγελματικής καταρτίσεως που αποκτήθηκε κατά κύριο λόγο στην Ένωση εμπίπτουν στην έννοια αυτή.

55. Τα ακαδημαϊκά προσόντα που απαιτούνται για την πρόσληψη ενός προσώπου ως εισηγητή στο Cour de cassation δεν αποσκοπούν ειδικά στην προετοιμασία ατόμων για τη θέση του εισηγητή στο εν λόγω δικαστήριο, αλλά παρέχουν τη δυνατότητα ασκήσεως ευρέος φάσματος επαγγελμάτων. Δεδομένου του γενικού τους χαρακτήρα, τα προσόντα αυτά δεν βεβαιώνουν την επιτυχή ολοκλήρωση συγκεκριμένης επαγγελματικής καταρτίσεως και, ως εκ τούτου, δεν συνιστούν «καθορισμένα επαγγελματικά προσόντα». Συνεπώς, ο A. Brouillard δεν μπορεί να επικαλεστεί την οδηγία 2005/36 στην υπόθεση της κύριας δίκης.

56. Το γεγονός ότι οι εισηγητές επιλέγονται βάσει διαγωνισμού ο οποίος περιλαμβάνει συγκριτική αξιολόγηση των υποψηφίων δεν θέτει υπό αμφισβήτηση το πιο πάνω συμπέρασμα. Στην υπόθεση Rubino, το Δικαστήριο έκρινε ότι η επιτυχής συμμετοχή σε διαδικασία η οποία αποσκοπεί στην επιλογή προκαθορισμένου αριθμού υποψηφίων βάσει συγκριτικής αξιολογήσεώς τους, και όχι κατ' εφαρμογήν γενικών και αφηρημένων κριτηρίων, και η οποία οδηγεί στην απόκτηση τίτλου περιορισμένης χρονικής ισχύος δεν μπορεί να θεωρηθεί επαγγελματικό προσόν κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β′, της οδηγίας 2005/36 [31].

57. Το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξα δεν θίγεται ούτε από τη διάταξη του άρθρου 259 terdecies του Code judiciaire, κατά το οποίο ο διορισμός των εισηγητών στο Cour de cassation καθίσταται οριστικός μόνο μετά την παρέλευση τριών ετών από την ανάληψη των καθηκόντων τους. Είναι αλήθεια ότι, υπό συγκεκριμένες περιστάσεις, η υποχρεωτική κατάρτιση για συγκεκριμένη χρονική περίοδο μπορεί να συμβάλει στον χαρακτηρισμό ενός επαγγέλματος ως νομοθετικά κατοχυρωμένου. Στην υπόθεση Burbaud, για παράδειγμα, το Δικαστήριο έκρινε ότι η θέση του διευθυντή σε γαλλικό δημόσιο νοσοκομείο συνιστά νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα. Στην ουσία, η διαπίστωση αυτή είχε στηριχθεί στο γεγονός ότι, κατά το γαλλικό δίκαιο, η πρόσβαση στη θέση αυτή επιφυλασσόταν μόνο σε άτομα που είχαν παρακολουθήσει κύκλο μαθημάτων στην École nationale de la santé publique και είχαν επιτύχει στις τελικές εξετάσεις του κύκλου αυτού, οι οποίες πιστοποιούσαν ότι διαθέτουν την απαραίτητη θεωρητική και πρακτική γνώση προκειμένου να εργαστούν στη διοίκηση νοσοκομείων [32]. Πάντως, οι απαιτήσεις αυτές επ' ουδενί συγκρίνονται με αυτές που προβλέπονται εν προκειμένω από τις σχετικές εθνικές διατάξεις. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Βελγική Κυβέρνηση βεβαίωσε ότι οι εν λόγω διατάξεις δεν θεσπίζουν ειδικό πρόγραμμα καταρτίσεως μετά την ολοκλήρωση του οποίου οι επιτυχόντες λαμβάνουν βεβαίωση ότι διαθέτουν τα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα. Αντιθέτως, όπως συνάγεται από το γράμμα του άρθρου 259 terdecies, η

30 — Η υπογράμμιση δική μου.

31 — Απόφαση Rubino (C-586/08, EU:C:2009:801, σκέψη 32).

32 — Απόφαση Burbaud (C-285/01, EU:C:2003:432, σκέψεις 44 έως 53).

τριετής περίοδος μετά την αρχική πρόσληψη εκλαμβάνεται ως δοκιμαστική περίοδος, η οποία επιτρέπει στους δικαστικούς λειτουργούς που επικουρούνται από τους εισηγητές να βεβαιωθούν ότι αυτοί εκτελούν ορθώς τα καθήκοντά τους και, ως εκ τούτου, να σχηματίσουν άποψη ως προς το αν ο διορισμός τους πρέπει να καταστεί οριστικός[33].

Ποιες υποχρεώσεις επιβάλλει το άρθρο 45 ΣΛΕΕ στην εξεταστική επιτροπή; (ερωτήματα 4 και 5)

58. Έχω καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η οδηγία 2005/36 δεν έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης. Κατά συνέπεια, η ανάλυσή μου των ερωτημάτων 4 και 5 περιορίζεται στο άρθρο 45 ΣΛΕΕ. Υποχρέωνε η εν λόγω διάταξη την εξεταστική επιτροπή να εξακριβώσει αν οι ακαδημαϊκοί τίτλοι του A. Brouillard σε συνδυασμό με την επαγγελματική του εμπειρία παρέχουν σε αυτόν γνώσεις και ικανότητες ισότιμες αυτών που παρέχουν ο διδακτορικός ή ο μεταπτυχιακός τίτλος που χορηγήθηκαν από βελγικό πανεπιστήμιο;

59. Ελλείψει εναρμονισμένων προϋποθέσεων όσον αφορά την πρόσβαση στο επίμαχο επάγγελμα, το δίκαιο της Ένωσης δεν εμποδίζει ένα κράτος μέλος να εξαρτά τον διορισμό στη θέση του εισηγητή σε ένα από τα δικαστήριά του από την κατοχή ειδικών γνώσεων και προσόντων που αποδεικνύουν την καταλληλότητα του υποψηφίου για την εν λόγω θέση[34]. Πάντως, η αρμοδιότητα αυτή πρέπει να ασκείται κατά τρόπο διασφαλίζοντα τις βασικές ελευθερίες που εγγυώνται οι Συνθήκες[35].

60. Αποτελεί πάγια νομολογία ότι οι αρχές ενός κράτους μέλους, όταν εξετάζουν την αίτηση προσώπου με την οποία αυτό ζητεί τη χορήγηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος η πρόσβαση στο οποίο, κατά την εθνική νομοθεσία, εξαρτάται από την κατοχή συγκεκριμένου διπλώματος ή επαγγελματικού προσόντος, οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τα επαγγελματικά προσόντα του ενδιαφερομένου, προβαίνοντας σε σύγκριση μεταξύ, αφενός, των προσόντων που βεβαιώνονται από τα διπλώματα, τα πιστοποιητικά και τους λοιπούς τίτλους του καθώς και την ανάλογη επαγγελματική πείρα του και, αφετέρου, των επαγγελματικών προσόντων που απαιτούνται από την εθνική νομοθεσία για την άσκηση του εν λόγω επαγγέλματος[36].

61. Η διαδικασία εξετάσεως πρέπει να παρέχει τη δυνατότητα στις εθνικές αρχές του εκάστοτε κράτους μέλους να εξακριβώνουν βάσει αντικειμενικών κριτηρίων ότι με το αλλοδαπό δίπλωμα βεβαιώνεται ότι ο κάτοχός του έχει γνώσεις και προσόντα, αν όχι πανομοιότυπα, τουλάχιστον ισοδύναμα προς τα πιστοποιούμενα με το εθνικό δίπλωμα. Η εκτίμηση αυτή πρέπει να διενεργείται μόνο υπό το πρίσμα του επιπέδου των γνώσεων και των προσόντων που με βάση το εν λόγω δίπλωμα τεκμαίρεται ότι διαθέτει ο κάτοχός του, λαμβανομένων υπόψη της φύσεως και της διάρκειας των σπουδών και της σχετικής με το δίπλωμα πρακτικής ασκήσεως[37]. Επιπλέον, οι γνώσεις που πιστοποιούνται με το δίπλωμα που αποκτήθηκε σε άλλο κράτος μέλος και τα προσόντα και/ή η επαγγελματική πείρα που αποκτήθηκαν σε άλλα κράτη μέλη, μαζί με την πείρα που αποκτήθηκε στο κράτος μέλος όπου ο υποψήφιος ζητεί την εγγραφή του, πρέπει να εξετάζονται σε σχέση με τα επαγγελματικά προσόντα που απαιτεί η νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής[38].

33 — Κατά συνέπεια, η περίοδος αυτή δεν μπορεί να συγκριθεί ούτε με την περίοδο πρακτικής ασκήσεως που απαιτείται για την εγγραφή ενός προσώπου ως δικηγόρου στον οικείο δικηγορικό σύλλογο. Βλ. αποφάσεις Morgenbesser (C-313/01, EU:C:2003:612, σκέψη 51) και Pesla (C-345/08, EU:C:2009:771, σκέψη 23).

34 — Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις Βλασσοπούλου (C-340/89, EU:C:1991:193, σκέψη 9 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία) και Fernández de Bobadilla (C-234/97, EU:C:1999:367, σκέψη 11).

35 — Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση Mac Quen κ.λπ (C-108/96, EU:C:2001:67, σκέψεις 24 και 25).

36 — Βλ. αποφάσεις Βλασσοπούλου (C-340/89, EU:C:1991:193, σκέψη 16) και Morgenbesser (C-313/01, EU:C:2003:612, σκέψη 57).

37 — Βλ. αποφάσεις Βλασσοπούλου (C-340/89, EU:C:1991:193, σκέψη 17) και Morgenbesser (C-313/01, EU:C:2003:612, σκέψεις 66 και 68).

38 — Απόφαση Pesla (C-345/08, EU:C:2009:771, σκέψη 45 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

62. Στο μέτρο που κάθε είδους πείρα κατά την άσκηση δραστηριοτήτων συγγενών με το επάγγελμα στο οποίο ζητείται πρόσβαση είναι ικανή να αυξήσει τις γνώσεις του αιτούντος, στις αρμόδιες εθνικές αρχές απόκειται να λάβουν υπόψη κάθε είδους πείρα, χρήσιμη για την άσκηση του επαγγέλματος στο οποίο ζητείται πρόσβαση. Η ακριβής αξία που πρέπει να δοθεί στην πείρα αυτή πρέπει να καθοριστεί από την αρμόδια αρχή υπό το πρίσμα των συγκεκριμένων καθηκόντων που ασκήθηκαν, των γνώσεων που αποκτήθηκαν και εφαρμόστηκαν κατά την εκτέλεση των καθηκόντων αυτών, καθώς και των ευθυνών που ανατέθηκαν και του βαθμού ανεξαρτησίας που χορηγήθηκε στον ενδιαφερόμενο [39].

63. Στο πλαίσιο της εξετάσεως αυτής, το κράτος μέλος μπορεί να συνεκτιμά τις αντικειμενικές διαφορές τόσο ως προς το νομικό πλαίσιο του οικείου επαγγέλματος στο κράτος μέλος προελεύσεως όσο και ως προς το πεδίο δραστηριότητάς του [40]. Κατά συνέπεια, στην περίπτωση των νομικών επαγγελμάτων, το κράτος μέλος δύναται να διενεργεί συγκριτική εξέταση διπλωμάτων, λαμβάνοντας υπόψη τις βεβαιωμένες διαφορές μεταξύ των συγκεκριμένων εθνικών εννόμων τάξεων. Αν από τη σύγκριση προκύψει ότι οι γνώσεις και τα προσόντα που αντιπροσωπεύει το αλλοδαπό πτυχίο και αυτά που απαιτούνται από τις εθνικές διατάξεις αντιστοιχούν μόνον εν μέρει, το κράτος μέλος υποδοχής δικαιούται να απαιτήσει από τον ενδιαφερόμενο να αποδείξει ότι έχει αποκτήσει (για παράδειγμα μέσω της επαγγελματικής του εμπειρίας) τις γνώσεις και τα προσόντα που λείπουν [41].

64. Στην υπόθεση της κύριας δίκης, δεν φαίνεται ότι ο A. Brouillard έχει αποκτήσει αυτό που στο Βέλγιο θεωρείται πλήρης νομική εκπαίδευση. Ειδικότερα, βεβαίωσε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι ο μεταπτυχιακός τίτλος επαγγελματικής κατευθύνσεως που απέκτησε από το πανεπιστήμιο του Poitiers δεν περιελάμβανε μαθήματα βελγικού δικαίου. Περαιτέρω, δέχθηκε ότι το συγκεκριμένο δίπλωμα δεν κάλυπτε μαθήματα διοικητικού και κοινωνικού δικαίου τα οποία, κατά την επιτροπή ισοτιμίας τίτλων της Γαλλόφωνης Κοινότητας, είναι απαραίτητα για την ολοκλήρωση μεταπτυχιακών νομικών σπουδών στην εν λόγω Κοινότητα.

65. Πάντως, ο μεταπτυχιακός τίτλος επαγγελματικής κατευθύνσεως του A. Brouillard είναι πανεπιστημιακό πτυχίο που καλύπτει συγκεκριμένους τομείς νομικής καταρτίσεως. Κατά συνέπεια, είχε τουλάχιστον prima facie κάποια σημασία όσον αφορά το επίπεδο των προσόντων που απαιτούνταν για τον διορισμό εισηγητών στο Cour de cassation.

66. Επιπλέον, προκειμένου να αποδείξει ότι είναι κατάλληλος για την επίμαχη θέση, ο A. Brouillard επικαλέστηκε ενώπιον των βελγικών αρχών όχι μόνο τους ακαδημαϊκούς του τίτλους αλλά επίσης το σύνολο της επαγγελματικής του εμπειρίας [42]. Υποστήριξε ότι η επί σειρά ετών εργασία του για την τεκμηρίωση και εναρμόνιση των κειμένων του Cour de cassation, η οποία καλύπτει σε μεγάλο βαθμό τα καθήκοντα που ασκούν οι εισηγητές, σε συνδυασμό με τους ακαδημαϊκούς του τίτλους, του έδωσαν γνώσεις και ικανότητες ισότιμες αυτών που απαιτούνταν για την πρόσληψή του ως εισηγητή.

67. Στο πλαίσιο αυτό [43], η εξεταστική επιτροπή όφειλε να εξετάσει αν οι γνώσεις και οι ικανότητες που ο A. Brouillard είχε αποκτήσει μέσω της συνολικής επαγγελματικής του εμπειρίας, περιλαμβανομένης και αυτής για την τεκμηρίωση και εναρμόνιση των κειμένων του Cour de cassation, αποδείκνυαν επαρκώς ότι αυτός διέθετε τα προσόντα που φαινόταν να στερείται αποκλειστικά και μόνο λόγω των διπλωμάτων του.

39 — Απόφαση Βανδώρου κ.λπ. (C-422/09, C-425/09 και C-426/09, EU:C:2010:732, σκέψεις 67 έως 69).

40 — Όσον αφορά τον A. Brouillard, το «κράτος μέλος καταγωγής» είναι στην ουσία η Γαλλία, όπου απέκτησε τον μεταπτυχιακό τίτλο επαγγελματικής κατευθύνσεως τον οποίο επικαλείται στην υπόθεση της κύριας δίκης. Το «κράτος μέλος υποδοχής» είναι το Βέλγιο (βλ. υποσημείωση 12 ανωτέρω).

41 — Αποφάσεις Βλασσοπούλου (C-340/89, EU:C:1991:193, σκέψεις 18 έως 20) και Morgenbesser (C-313/01, EU:C:2003:612, σκέψεις 69 έως 71).

42 — Τούτο φαίνεται να επιβεβαιώνεται από την επιστολή που ο A. Brouillard απέστειλε στις 24 Μαΐου 2011 στον αντιπρόεδρο του Cour de cassation, η οποία αποτελεί μέρος της εθνικής δικογραφίας που κατατέθηκε στο Δικαστήριο.

43 — Η νομολογία στην οποία αναφέρθηκα πιο πάνω στα σημεία 60 έως 63 των προτάσεών μου δεν έχει την έννοια ότι οποιοσδήποτε τίτλος αποκτήθηκε σε άλλο κράτος μέλος, ακόμη και αν η σύνδεσή του με την ανάληψη και την άσκηση του επίμαχου επαγγέλματος είναι χαλαρή, δύναται να ενεργοποιήσει την απαίτηση αξιολογήσεως της επαγγελματικής εμπειρίας που αποκτήθηκε στο κράτος μέλος υποδοχής ή αλλού. Μια τέτοια απαίτηση θα ήταν δυσανάλογη.

68. Αμφιβάλλω αν η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης απόφαση συνάδει με αυτές τις αρχές, στο μέτρο που η εξεταστική επιτροπή φαίνεται να στηρίχθηκε αποκλειστικά και μόνο στο γεγονός ότι ο A. Brouillard δεν διέθετε τα ακαδημαϊκά προσόντα που απαιτούνταν για τον διορισμό του ως εισηγητή. Πάντως, το ζήτημα αυτό απόκειται τελικά στο αιτούν δικαστήριο, το οποίο θα πρέπει να αποφανθεί υπό το πρίσμα όλων των κρίσιμων περιστάσεων της υποθέσεως.

Πρόταση

69. Για όλους τους πιο πάνω λόγους, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα ερωτήματα του Conseil d'État (Βέλγιο) ως εξής:

«1) Το άρθρο 45 ΣΛΕΕ έχει εφαρμογή σε μια κατάσταση όπου Βέλγος υπήκοος, ο οποίος διαμένει μόνιμα στο Βέλγιο και ουδέποτε άσκησε επαγγελματική δραστηριότητα σε άλλο κράτος μέλος, επικαλείται, προκειμένου να μετάσχει σε διαγωνισμό για την πρόσληψη εισηγητών στο βελγικό Cour de cassation, μεταξύ άλλων προσόντων, ακαδημαϊκό τίτλο τον οποίο απέκτησε από γαλλικό πανεπιστήμιο.

2) Κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλεστεί έναντι υπηκόου του την εξαίρεση που προβλέπεται από το άρθρο 45, παράγραφος 4, ΣΛΕΕ· κατά συνέπεια, η κατάσταση που περιγράφηκε πιο πάνω δεν μπορεί να εξαιρεθεί για αυτόν τον λόγο από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2005/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Σεπτεμβρίου 2005, σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων.

3) Η θέση του εισηγητή στο βελγικό Cour de cassation δεν συνιστά "νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα" κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2005/36.

4) Το άρθρο 45 ΣΛΕΕ εμποδίζει δημόσια αρχή κράτους μέλους να απορρίψει την αίτηση που ένα πρόσωπο υπέβαλε προκειμένου να λάβει μέρος σε διαγωνισμό για την πρόσληψη εισηγητών για τον λόγο ότι ο συγκεκριμένος υποψήφιος δεν διαθέτει διδακτορικό τίτλο ή μεταπτυχιακό τίτλο οι οποίοι χορηγήθηκαν από πανεπιστήμιο του εν λόγω κράτους μέλους ή πτυχίο το οποίο αποκτήθηκε στην αλλοδαπή και αναγνωρίστηκε ως ισότιμο από άλλη δημόσια αρχή αυτού του κράτους μέλους, χωρίς να εξακριβώσει αν το σύνολο των ακαδημαϊκών προσόντων του υποψηφίου, περιλαμβανομένων οποιωνδήποτε προσόντων αυτός απέκτησε σε άλλο κράτος μέλος, σε συνδυασμό με την επαγγελματική του εμπειρία, του παρέχουν ισότιμες γνώσεις και ικανότητες.»